

Аубакирова Г.А.

Қазақстан Республикасы ІІМ Б. Бейсенов атындағы Қарағанды академиясы
Қазақстан, Қарағанды
e-mail: gulaub2007@mail.ru

ЗАҢ БОЙЫНША МҰРАГЕРЛІК ИНСТИТУТЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ: ПРОБЛЕМАЛАР МЕН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Мұрагерлік-кез-келген дамыған, құқықтық демократиялық мемлекетке тән институт.

Қазақстан Республикасының барлық азаматтарының жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, тегіне, мүліктік және лауазымдық жағдайына, тұрғылықты жеріне, дініне, көзқарасына, нанымына, қоғамдық бірлестіктерге қатыстылығына, сондай-ақ басқа да мән-жайларға қарамастан тең құқықтары болады.

Мұрагерлік құқықтарды жүзеге асырудың заңды кепілдіктері мұрагерлік құқықтық мәселелерін реттейтін азаматтық, отбасылық және басқа да нормаларда көзделген.

Мұра қалдырушының мүлкінің оның құқықтық мұрагерлеріне ауысуының неғұрлым кең таралған негізі заң бойынша мұрагерлік болып табылады.

Заң бойынша мұрагерлік мұрагерлік негіздерінің бірі ретінде өсиет бойынша мұрагерліктен едәуір ерте пайда болды.

Заң бойынша мұрагерліктің өзектілігі біздің елде өсиет жасау құқығын пайдаланатын адамдардың аздығы ғана (үнемі өсіп келе жатқанымен) фактісімен түсіндіріледі. Сондықтан заңнамалық реттеу, сондай-ақ мұрагерлік институтын заң бойынша ғылыми қарау және түсіндіру уақытылы болып табылады.

Кілт сөздер: Конституция, мұрагерлік, заң, мұрагерлер, ата-аналар, балалар, жұбайлар, туыстық дәрежесі, еңбекке қабілетсіз азаматтар.

Аубакирова Г.А.

Карагандинская академия МВД РК им. Б. Бейсенова
Казахстан, Караганда
e-mail: gulaub2007@mail.ru

Современное состояние института наследования по закону: проблемы и пути совершенствования

Аннотация

Наследование является институтом, присущим любому развитому, правовому демократическому государству.

Все граждане Республики Казахстан имеют равные права независимо от пола, расы, национальности, языка, происхождения, имущественного и должностного положения, места жительства, отношения к религии, убеждений, принадлежности к общественным объединениям, а также других обстоятельств.

Юридические гарантии осуществления наследственных прав предусмотрены гражданскими, семейными и иными нормами, регулирующими вопросы наследственного правопреемства.

Наиболее распространенным основанием перехода имущества наследодателя к его правопреемникам является наследование по закону.

Наследование по закону как одно из оснований наследования возникло значительно раньше наследования по завещанию.

Актуальность наследования по закону в нашей стране объясняется тем фактом, что лишь небольшое количество (хотя и постоянно растущее) людей решают воспользоваться правом составления завещания. Поэтому законодательное регулирование, а также научное рассмотрение и толкование института наследования по закону является своевременным.

Ключевые слова: Конституция, наследование, закон, наследники, родители, дети, супруг, степень родства, нетрудоспособные граждане, иждивенцы.

Aubakirova G. A.

Karaganda academy of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Kazakhstan named after B. Beysenov
Kazakhstan, Karaganda
e-mail: gulaub2007@mail.ru

The current state of the institution of inheritance by law: problems and ways of improvement

Annotation: Inheritance is an institution inherent in any developed, legal democratic State.

All citizens of the Republic of Kazakhstan have equal rights regardless of gender, race, nationality, language, origin, property and official status, place of residence, attitude to religion, beliefs, membership in public associations, as well as other circumstances.

Legal guarantees of the exercise of hereditary rights are provided for by civil, family and other norms regulating issues of hereditary succession.

The most common basis for the transfer of the testator's property to his legal successors is inheritance by law.

Inheritance by law as one of the grounds for inheritance arose much earlier than inheritance by will.

The relevance of inheritance by law in our country is explained by the fact that only a small number (although constantly growing) of people decide to use the right to make a will. Therefore,

legislative regulation, as well as scientific consideration and interpretation of the institution of inheritance by law is timely.

Keywords: Constitution, inheritance, law, heirs, parents, children, spouse, degree of kinship, disabled citizens, dependents.

Мұрагерлік институты азаматтық құқықтың ең көне институттарының бірі болып табылады. Өйткені ол қандай да бір дәрежеде әрбір азаматтың мүддесін қозғайды. Белгілі құқықтық институттардың ішінде ең маңыздыларының бірі мұрагерлік болып табылады, ол туралы ең алғашқы жазба дереккөздерден: Шумердің балшық тақтайшаларынан, мысыр папирустарынан және т.б. табуға болады. Мұрагерлікке байланысты қатынастар - бұл элеуметтік қатынастардың бір саласы, ол өмірде бір рет болса да, әр адамға әсер етеді [1].

Соңғы уақытта Қазақстан экономикасында түбегейлі өзгерістер орын алды, бұл меншік туралы заңнаманы, мұрагерлік заңнаманы реформалау қажеттігіне себепші болды.

Мұрагерлік қатынастарды реттейтін заңнама елде нарықтық қатынастардың болмауы жағдайында қалыптасты және бүгінгі күннің шындығын жеткілікті түрде көрсете алмады.

Мүліктік құқықтардың жаңа түрлері пайда болды. Мүліктік кешен ретіндегі кәсіпорын сияқты мұрагерлік құқықтық мирасқорлық объектілерін, капиталдың әртүрлі ұйымдарға қатысуынан туындайтын құқықтарды атау қажет. Мұрагерлік құқықтың дәстүрлі объектілерін, атап айтқанда, тұрғын үй, пәтер, кредиттік ұйымдарға орналастырылған ақшалай қаражатқа құқықтарды мұраға қалдыру да реформалануды талап етті. Сондықтан мұрагерлік құқық нормаларын түбегейлі өзгерткен ҚР Азаматтық кодексіне өзгерістер қабылданды.

Бүгінгі күні мұрагерлік мәселелері қоғам үшін аса өзекті және маңызды, сонымен қатар жеткілікті даулы құбылыс болып табылады. Мұрагерлік саласының танымалдылығы соңғы жылдары нарықтық құқықтық қатынастар мен жеке меншіктің дамуының ықпалымен мұрагерлік құқықтық мирасқорлық тәртібімен өту қабілеті бар объектілердің тізбесінің айтарлықтай ұлғаюына байланысты. Тиісінше, мұрагерлікті

реттейтін құқық нормалары ерекше маңызға ие болады.

Мүліктің бір иесінен екіншісіне ауысуы-бұл барлық қайшылықтарды ескере отырып, мұқият қарауды қажет ететін процедура. Мұрагерлік туралы қазіргі заманғы заңнама әлі толық емес, бірақ Азаматтық кодекстің ерекше бөлігінің қабылдануымен «Гордиев түйіні бұзылды».

«Заң бойынша мұрагерлік» тақырыбын зерттеу арқылы жасалуы мүмкін жалпы қорытынды: мұрагерлік мәселелері жаңа Азаматтық кодексте ескіге қарағанда әлдеқайда егжей-тегжейлі шешілген. Іс жүзінде екіұшты шешілген көптеген мәселелер қазір шешілді.

Мұрагерлік туралы Азаматтық кодексі көптеген оң өзгерістер әкелді: мұрагерлік енді мұрагер иесінің ерік-жігерін барынша толық білдіру мақсатында жүзеге асырылады.

Мұрагерлік туралы заңнама жүйелендіріліп, заң бойынша мұрагерлердің ауқымы кеңейтілгені соншалық, мүліктің мемлекетке ауысуы өте сирек жағдайларда ғана мүмкін болады.

Бұдан басқа, міндетті мұрагерлер алатын үлес азайды.

Бұл жағдай мұра қалдырушының құқықтарының кеңеюін де көрсетеді. Бұл норма мұрагер иесін қорғайды: оның мүлкі және ол қайтыс болған жағдайда мүліктерге тікелей билік етуге құқылы болады.

Сондай-ақ қолданыстағы азаматтық кодексте басқа мұрагер тағайындалуы мүмкін жағдайлардың тізбесі айтарлықтай кеңейтілген. Мұра қалдырушының еркіне қарамастан элеуметтік қамсыздандыру мақсатында мұраны пайдалану шектелген.

Заманауи құжатта мүліктің жекелеген түрлерін - жылжымайтын мүлікті, жер учаскелерін, тұрғын үй кооперативтеріндегі салымдарды, төленбеген зейнетақыларды және басқаларды мұраға қалдыру нормалары да бар. Бұл мүліктің бұрын көп дау тудырған түрлері. Осы жағдайлардың барлығы мұрагерлік туралы нормалардың көбірек «демократиялануын» көрсетеді. Сонымен қатар, олар капиталистік қоғамның негізгі қағидатын бақылауға арналған - жеке меншік болып қалуы тиіс.

ҚазКСР Азаматтық кодексі 1964 жылы қабылданған, 1964 жылдың 1 қазанынан бастап күшіне енген және 30 жылдан астам уақыт бойы (1999 жылдың 1 маусымына дейін) кейбір өзгертулер мен толықтырулармен мұрагерлік құқық бөлігінде жұмыс істеген, 1922 ж. Азаматтық кодексі белгілеген заң бойынша және өсиет бойынша мұрагерлік мүмкіндіктерін кеңейтті [2].

Сонымен бірге, онда заң шығарушы азаматтардың жеке меншігіндегі мүліктің тұтынушылық мақсатын негізге ала берді.

Бұл жерде, бәлкім, кеңес заңнамасы еңбекке жатпайтын кірістерді алуға тікелей тыйым салғанын атап өткен жөн (1977 ж. КСРО Конституциясының 13-бабы, Азаматтық кодексінің 111-бабы). Қаз КСР 1964).

Жер тек мемлекетке ғана тиесілі болды. Жерге мемлекеттік меншік құқығының айрықшалығы КСР Одағының да, оның барлық республикаларының да Негізгі заңдарында бекітілді.

1964 жылғы ҚазКСР Азаматтық кодексі тұрғын үйді еңбектен тыс табыс алу үшін пайдаланғаны үшін жауапкершілікті көздеді: мұндай тұрғын үй халық депутаттарының жергілікті кеңесінің қорына өтеусіз алып қоюға жататын. «Еңбектік емес кірістерді» алуға тыйым салудан басқа, Кеңестік заңнама бір азаматтың меншігіндегі объектілердің саны мен мөлшеріне шектеулер қойды. [2]

Мәселен, ҚазКСР Азаматтық кодексінің 106-бабы азаматтың немесе бірге тұратын ерлі-зайыптылардың меншік құқығында бір ғана тұрғын үй (немесе оның бір бөлігі) болуы мүмкін екенін көрсетті. Сонымен қатар, аталған бап азаматқа жеке меншік құқығымен тиесілі тұрғын үйдің

(немесе оның бір бөлігінің) шекті мөлшерін белгіледі: үйдің тұрғын алаңы 60 шаршы метрден аспауы керек еді (тек кейбір санаттағы азаматтар үшін Халық депутаттары қалалық кеңесінің Атқарушы комитетінің рұқсатымен ерекше жағдай жасалуы мүмкін).

Мысалы, мұрагерлік бойынша екінші тұрғын үй алған жағдайда, " меншік иесі өз таңдауы бойынша осы үйлердің кез келгенін өз меншігінде қалдыруға құқылы [2].

Аталған шектеулер идеологиялық негіздерден басқа ешқандай негізге ие болған жоқ және Е.А. Сухановтың айтуы бойынша «өте тиімсіз, тіпті қоғам үшін де зиянды болды» [3].

Қазіргі заманғы азаматтық заң азаматтарға кез-келген мүлікті иелену құқығын береді, тек федералдық заңдарға сәйкес азаматтарға тиесілі бола алмайтын жеке объектілерді қоспағанда (мысалы, атом бомбасы болмауы керек). Бұл ретте 90-жылдардың басына дейін қолданыста болған заңнамадан айырмашылығы, азаматтардың меншігіндегі мүліктің саны мен құны шектелмейді. Сондықтан азаматтардың меншік құқығының пайда болуының ең көп таралған негіздерінің бірі-мұрагерлік.

ҚР Конституциясы адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарына арналған 2-тарауда «Мұрагерлік құқығына кепілдік берілетінін» көрсетеді (26-баптың 2-бөлігі). [4]

Өз кезегінде, ҚР Азаматтық кодексі 1039-баптың 2-тармағында азамат қайтыс болған жағдайда өзіне тиесілі мүлікке меншік құқығы өсиетке немесе заңға сәйкес мұрагерлік бойынша басқа адамдарға ауысатынын белгілейді.

Қайтыс болған адамның жақын туыстарының мүдделерін қорғау принципін негізге ала отырып, заң шығарушы заң бойынша мұрагерліктің иерархиялық кезектілігін анықтады, ол негізінен мұра қалдырушымен туыстық дәрежесіне негізделген, яғни туыстарын мұра қалдырушының өзінен бөліп тұратын туу санына байланысты, бұл ретте мұра қалдырушының өзінің тууы есепке алынбайды.

Бірінші кезектегі мұрагерлерге ең жақын туыстары жатады: мұра қалдырушының балалары, жұбайы және ата-аналары (ҚР АҚ 1061-бабы). [5]

Туыстық-бұл азаматтар арасындағы шығу тегіне негізделген қан байланысы. Туыстық дәрежелер мен сызықтармен анықталады [6].

Туыстық дәрежесі туыстарын байланыстыратын туыстар санымен

белгіленеді. Туыстық дәрежесін айқындау кезінде олардың біреуінің тууы (мұрагерлік қатынастарға қатысты - мұра қалдырушының тууы) ескерілмейді. Биологиялық тұрғыдан туыстар бір-бірінен қаншалықты алыс болса, соғұрлым туыстық дәрежесі оларды байланыстырады.

Дәстүрлі түрде Батыс Еуропа елдеріне қарағанда, балалар мен ата-аналар арасындағы қарым-қатынастардың жақындығы ата-аналардың бірінші кезектегі заң бойынша мұрагерлер шеңберіне қосылуын көрсетеді, ал құрлықтық Еуропа елдерінің көпшілігінде ата-аналар екінші кезектегі мұрагерлерге жатады (Франция Азаматтық кодексінің 746-бабы, [7] неміс АК 1925 ж.). [8]

Бұл, сөзсіз, отандық мұрагерлік құқықтың айрықша белгілерінің бірі. [9] Мұра қалдырушының немерелері мен олардың ұрпақтары өкілдік ету құқығымен мұралық етеді..

Бірінші кезекте мұрагерліктің негізі тек туыстық қатынастар ғана емес, сонымен бірге заңмен бекітілген (және заңды теңестірілген) некелік қатынастар болып табылады, өйткені тірі қалған жұбайы да бірінші кезектің мұрагері болып табылады.

Заң әдебиеттерінде тірі қалған жұбайдың мұрагерлігі даулы мәселелермен бетпе-бет келетіні, мысалы, неке қатынастарын нақты тоқтату кезінде мұрагерлік, тірі қалған жұбайының мұрадағы үлесін анықтау немесе жарғылық капиталдағы үлесті мұра ету кезінде, сондай-ақ жеке тұрғын үй құқықтарын мұра ету кезінде ЖШС қызметіне тірі қалған жұбайының қатысуы өте орынды деп танылады. [10]

Туыстық байланыстар дәрежесі бойынша мұрагерлік белгілі бір жағдайларда заң шығарушы мұра қалдырушыға жақын, онымен туыстық байланысты емес адамдардың мүдделері үшін шектейді. Мәселен сол кезек аясында мұрагерлер қайтыс болған адамның мүлкін тең үлестермен мұра етеді. Айталық, бірінші кезектегі мұрагерлер-әкесі, әйелі және қызы; осы мұрагерлердің әрқайсысы мұраның үштен бірін алады.

Заң бойынша бірінші кезектегі мұрагерлер мұраны алған жағдайда барлық кейінгі кезектердің мұрагерлерін мұрагерліктен шеттетеді.

Бірінші кезектегі мұрагерлер болмаған жағдайда, ҚР Азаматтық кодексінің 1062-бабының негізінде мұрагердің ата-анасы бір және ата-анасы бөлек ағалары мен әпкелері, оның атасы мен әжесі ана жағынан да, әкесі жағынан да шақырылады. Мұра қалдырушының ата-анасы бір және ата-анасы бөлек ағалары мен әпкелерінің балалары (мұра қалдырушының жиендері мен жиендері) ұсыну құқығымен мұра болады. [5]

ҚР Азаматтық кодексінің 1063-бабына сәйкес, егер бірінші және екінші кезектің мұрагерлері болмаса, заң бойынша үшінші кезектің мұрагерлері нағашылары мен тәтелері туралы туыстары болып табылады. Бұл жағдайда тұсаукесер құқығы бойынша немере ағалары мен әпкелері мұрагер болады. [5]

Төртінші кезектің мұрагерлері заң бойынша үшінші, төртінші және бесінші дәрежелі туыстар болып табылады (төртінші кезек - үшінші дәрежелі туыстар – мұра қалдырушының үлкен аталары мен үлкен әжелері; бесінші кезек-төртінші дәрежелі туыстар, яғни мұра қалдырушының туған жиендері мен жиендерінің балалары (немерелері мен немерелері) және оның аталары мен әжелерінің аға-інілері (ата - әжелер); алтыншы кезек-бесінші дәрежелі туыстар, яғни мұра қалдырушының немерелері мен немерелерінің балалары (немерелері мен шөберелері), оның немере ағаларының балалары (немерелері мен жиендері) және оның үлкен немерелері мен әжелерінің балалары (нағашылары мен тәтелері).

Туыстық дәрежесі туыстарды бір-бірінен сатылап алшақтататын туу санымен айқындалады. Мұра қалдырушының өзінің дүниеге келуі бұл қатарға жатпайды.

Егер алдыңғы кезектердегі мұрагерлер болмаса, заң бойынша жетінші кезектегі мұрагерлер ретінде мұра қалдырушымен кемінде он жыл бір отбасында тұрған мұра қалдырушының өгей әкесіне не өгей шешесіне еріп келген аға-інілері мен апа-қарындастары (сінділері), өгей ұлдары, өгей қыздары, өгей әкесі және өгей шешесі шақырылады. [5]

Егер мұра қалдырушымен бірге тұрғандығына немесе тұрмағандығына қарамастан, мұра қалдырушы қайтыс болғанға дейін кемінде бір жыл оның асырауында

болса, 1068 АҚ заң бойынша мұрагерлерге жататын, мұраның ашылу күніне дейін еңбекке жарамсыз болған, бірақ мұрагерлікке шақырылатын кезектегі мұрагерлердің тобына кірмейтін азаматтар заң бойынша осы кезектегі мұрагерлермен бірге және тең мұра алады.

Бірақ мұраның ашылу күніне еңбекке жарамсыз болып табылған және мұра қалдырушы қайтыс болғанға дейін кемінде бір жыл оның асырауында болған және онымен бірге тұрған заң бойынша мұрагерлер мұрагер болуға шақырылатын кезектегі мұрагерлермен бірге және тең мұра алады. [5]

Басқа мұрагерлер болмаған жағдайда, мұра қалдырушының мұндай еңбекке жарамсыз асырауындағылар сегізінші кезектегі мұрагерлер ретінде өз бетінше мұрагер болады.

Отандық заңнамада мұрагерлік мұрагерлік туыстықтың бесінші дәрежесімен шектеледі, сонымен бірге Болгарияда, Италияда, Францияда туыстар заң бойынша мұрагерлердің кезегіне алтыншы дәрежеге дейін, Испанияда төртінші дәрежеге дейін жетеді, ал немістерде мұрагерлікке шақырылған кезектер саны мүлдем шектелмейді [11]

Егер алдыңғы кезектердегі мұрагерлер болмаса, заң бойынша жетінші кезектегі мұрагерлер ретінде мұра қалдырушымен кемінде он жыл бір отбасында тұрған мұра қалдырушының өгей әкесіне не өгей шешесіне еріп келген аға-інілері мен апа-қарындастары (сіңлілері), өгей ұлдары, өгей қыздары, өгей әкесі және өгей шешесі шақырылады. (ҚР АҚ 1064 бабы). [5] Бұл адамдарда мұра қалдырушымен туыстық, сондай-ақ бала асырап алуға негізделген байланыстар жоқ. Олар барлық алдыңғы кезектердің мұрагерлері болмағандықтан ғана заң бойынша мұрагерлікке шақырылады [12]

Кейбір сарапшылар, атап айтқанда А. С. Панкратова, отбасылық-құқықтық қатынастардың құрылымын ескере отырып, өгей балаларымен, өгей қыздарымен және өгей әкесімен, өгей шешесімен бірге тәрбиеленушілер мен нақты тәрбиешілерді заң бойынша мұрагерлер тобына қосуды және оларға өзара мұрагерлік құқықтар беруді ұсынады. [13]

Еңбекке жарамсыз асырауындағылар заң бойынша мұрагерлердің ерекше категориясы ретінде белгілі бір қызығушылық тудырады. Аталған санаттағы адамдардың құқықтық мәртебесі ҚР АҚ 1068-бабының ережелерімен реттеледі. [5]

Сонымен, осы мақаланың мазмұнына сүйене отырып, мұрагерлікке шақырылуы мүмкін мұра қалдырушының еңбекке жарамсыз асырауындағы екі санатты ажыратуға болады.

Бұл екінші және одан кейінгі кезектердің заңы бойынша мұрагерлер қатарындағы туыстар, мұрагерлікке шақырылатын кезектің мұрагерлерінің шеңберіне кірмейді және мұра қалдырушының туыстығына қарамастан оның асырауында болған адамдар.

Осылайша, мұрагерлердің осы санатының бір ерекшелігі - олар заң бойынша мұрагерлердің белгілі бір кезегіне жатпайды. Еңбекке жарамсыз асырауындағы адамдар мұрагерліктің басқа кезектерінің құрамына кіре алады және тәуелсіз сегізінші кезек бола алады.

Қарастырылып отырған адамдарды заң бойынша мұрагерлердің ерекше санатына жатқызу үшін негіздердің бірі-адамды еңбекке жарамсыз деп тану қиындық туғызады және сот тәртібімен қарауды талап етеді.

Бұл «еңбекке жарамсыздық» ұғымы заң ғылымындағы ең даулы ұғымдардың бірі болып табылатындықтан және ҚР АҚ «еңбекке жарамсыз асырауындағы адам» деген нақты анықтама бермейді.

Сондықтан, қалыптасқан сот практикасына сүйену орынды, оған сәйкес еңбекке жарамсыз азаматтарға:

- 1) кәмелетке толмаған адамдар;
- 2) кәрілік бойынша зейнетақы тағайындалуына қарамастан, кәрілік бойынша еңбек зейнетақысын белгілеу құқығын беретін жасқа толған азаматтар (61 жасқа толған әйелдер, ерлер-63 жас);
- 3) Мүгедектігі бойынша зейнетақы тағайындалуына қарамастан, белгіленген тәртіппен I, II немесе III топтағы мүгедектер деп танылған азаматтар.

Кәрілік бойынша зейнетақыны мерзімінен бұрын тағайындау құқығы сақталған адамдар еңбекке жарамсыз азаматтарға жатпайды.

Сонымен қатар, еңбекке жарамсыз адамды мұрагерлікке тану үшін әрдайым оның қайтыс болған адамның асырауында болу фактісін анықтау туралы сот шешімі негіз болады.

Осылайша, еңбекке жарамсыз асырауындағы адамдар үшін мұрагерлік құқықтарды іске асыруды қамтамасыз етудің негізгі тетігі олардың мәртебесін растаудың сот тәртібі болып қала береді, бұл оларды заң бойынша мұрагерлердің ерекше санатына жатқызуға негіз береді.

Алайда, сот практикасы адамның қайтыс болған адамның асырауында болу фактісін анықтау туралы мәселені шеше отырып, сот өтініш берушінің жалақысы бар, зейнетақы, стипендия алған және т.б. жағдайларда, өтініш берушінің өмір сүруіне қаражаттың тұрақты және негізгі көзі болған-болмағанын анықтау қажеттігі туралы заңның ережесін ескереді.

Осыған байланысты бір мезгілде екі белгінің болуы анықталуға тиіс: құралдар көзінің өмір сүруге тұрақтылығы және мұндай көздің өмір сүру үшін негізгі болып табылғанын анықтау.

Отандық мұрагерлік құқық өте күрделі және кейбір кезеңдерде өте қайшылықты дамыды. Егер сіз қандай да бір табиғи құбылыспен салыстыруға тырыссаңыз, онда таулы өзен ойға оралады, ол өз жолымен жүреді, бастапқыда жартастарды айналып өтеді, содан кейін жоғарыдан төменге түсіп, өз

жолын кең, болжамды және тұрақты арнада жалғастырады. Жақын арада (кем дегенде 100-200 жыл) отандық мұрагерлік құқық революциялық өзгерістерге ұшырамайды деп сенгім келеді.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, мынадай қорытындылар жасау қажет.

Біріншіден, біздің елімізде қалыптасқан мұрагерлік дәстүрінің жалпы әлемдік дәстүрлерден күрт өзгешелігі жасырын емес. Азаматтық кодекс (ерекше б.) елімізде мұрагерлік құқықтық қатынастарды жаңа, неғұрлым сапалы деңгейде дамытудың негізін қалауы тиіс деп ойлаймын.

Екіншіден, теориялық зерттеулерді де, сот, нотариаттық және адвокаттық практиканы да қамтитын жаңа «Қазақстанның мұрагерлік конституциясының» ережелерін мұқият талдау қажет.

Үшіншіден, мұрагерлік құқық мәселелерін реттеуге арналған Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің ережелерін практикада қолдану ғана осы нормативтік-құқықтық актіде пайдаланылған бірқатар құқықтық құрылымдардың (мысалы, міндетті үлес, тірі қалған жұбайының құқығы, еңбекке жарамсыз асырауындағы адамдардың мұрагерлігі және т.б.) қандай да бір күрделілігінің қаншалықты ақталғанын көрсетеді.

Әдебиеттер:

1. Гуцин В.В. Возникновение и развитие наследственного права // Вестник МГИУ. Серия "Гуманитарные науки". - № 1. - М.: МГИУ, 2003. - С. 85-94.
2. Гражданский кодекс Казахской Советской Социалистической Республики (Общая часть) - *Утвержден и введен в действие с 1 июля 1964 года* –
3. Суханов Е.А. Лекции о праве собственности. – М.: Юрид. лит., 1991. – С. 145
4. Конституция Республики Казахстан (принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 19.09.2022 г.)
5. Гражданский кодекс Республики Казахстан (Особенная часть) от 1 июля 1999 года № 409-І (с изменениями и дополнениями по состоянию на 12.09.2023 г.)
6. Марышева Н.И., Ярошенко К.Б. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации, части третьей (постатейный). М., 2013. С. 321.
7. Гражданский кодекс Франции(Кодекс Наполеона)21 марта 1804 года – ст.746;
8. Германское гражданское Уложение 1896 г. – ст.1925
9. Сегалова Е. Перспективы развития наследования членов семьи // Хозяйство и право. – 1999. – № 3. – С. 55.
10. Качур А.Н., Фролова Н.А. Особенности правового обеспечения защиты жилищных прав / Сборник статей Международной научно-практической конференции «Теоретические и практические аспекты правовых отношений». Уфа, 2015. С. 58.

11. Хамицаева Ю.А. Наследственное право: конспект лекций. М., 2013. С. 147.
12. Майорова Ю.В. Правовое регулирование наследования по закону // Международная молодежная научная конференция XXII «ТУПОЛЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ»: материалы конференции. Казанский национальный исследовательский технический университет им. АН. Туполева-КАИ (КНИТУ-КАИ), 2015. С. 601.
13. Панкратова А.С. Наследование по закону: изменение круга лиц, призываемых к наследованию по закону // EUROPEAN RESEARCH: сборник статей победителей X Международной научно-практической конференции. Пенза, 2017. С. 242.

References:

1. Gushin V.V. Vozniknovenie i razvitie nasledstvennogo prava // Vestnik MGIU. Seriya "Gumanitarnye nauki". - № 1. - М.: MGIU, 2003. - S. 85-94.
2. Grazhdanskiy kodeks Kazahskoj Sovetskoj Socialisticheskoy Respubliki (Obshaya chast) - Utverzhen i vveden v dejstvie s 1 iyulya 1964 goda –
3. Suhanov E.A. Lekcii o prave sobstvennosti. – М.: Yurid. lit., 1991. – S. 145
4. Konstituciya Respubliki Kazahstan (prinyata na respublikanskom referendume 30 avgusta 1995 goda) (s izmeneniyami i dopolneniyami po sostoyaniyu na 19.09.2022 g.)
5. Grazhdanskiy kodeks Respubliki Kazahstan (Osobennaya chast) ot 1 iyulya 1999 goda № 409-I (s izmeneniyami i dopolneniyami po sostoyaniyu na 12.09.2023 g.)
6. Marysheva N.I., Yaroshenko K.B. Kommentarij k Grazhdanskomu kodeksu Rossijskoj Federacii, chasti tretej (postatejnyj). М., 2013. S. 321.
Grazhdanskiy kodeks Francii(Kodeks Napoleona)21 marta 1804 goda – st.746;
8. Germanskoe grazhdanskoe Ulozhenie 1896 g. – st.1925
9. Segalova E. Perspektivy razvitiya nasledovaniya chlenov semi // Hozyajstvo i pravo. – 1999. – № 3. – S. 55.
10. Kachur A.N., Frolova N.A. Osobnosti pravovogo obespecheniya zashity zhilishnyh prav / Sbornik statej Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii «Teoreticheskie i prakticheskie aspekty pravovyh otnoshenij». Ufa, 2015. S. 58.
11. Hamicaeva Yu.A. Nasledstvennoe pravo: konspekt lekcij. М., 2013. S. 147.
12. Majorova Yu.V. Pravovoe regulirovanie nasledovaniya po zakonu // Mezhdunarodnaya molodezhnaya nauchnaya konferenciya XXII «ТУПОЛЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ»: materialy konferencii. Kazanskiy nacionalnyj issledovatel'skij tehnikeskij universitet im. AN. Tupoleva-KAI (KNITU-KAI), 2015. S. 601.
13. Pankratova A.S. Nasledovanie po zakonu: izmenenie kruga lic, prizyvaemyh k nasledovaniyu po zakonu // EUROPEAN RESEARCH: sbornik statej pobeditelej X Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii. Penza, 2017. S. 242.

Сведения об авторах:

Аубакирова Гульдана Айтмухамбетовна

Должность: старший преподаватель кафедры общеправовых дисциплин Карагандинской академии МВД Республики Казахстан им.Б.Бейсенова

Почтовый адрес: 100000, г. Караганда, микрорайон «Орбита» -1, дом 29, кв.368

Тел.: 87052219597

Email: gulaub2007@mail.ru

Аубакирова Гүлдана Айтмұхамбетқызы

Лауазымы: Қазақстан Республикасы ІІМ Б. Бейсенов атындағы Қарағанды академиясының жалпы заң пәндері кафедрасының аға оқытушысы

Поштамекен-жайы: 100000 Қарағанды қ , «Орбита» шағынауданы -1, 29 үй, 368 пәтер

Тел.: 87052219597

Электрондық пошта: gulaub2007@mail.ru

Aubakirova Guldana Aitmukhambetovna

Position: Senior lecturer of the Department of General Legal Disciplines of the Karaganda Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Kazakhstan named after B.Beisenov

Postal address: 100000, Karaganda, microdistrict "Orbit" -1, house 29, sq.368

Tel.: 87052219597

Email: gulaub2007@mail.ru